

Hans Smeltvig Hansen er nu 72 år. Han blev landskendt som 11-årig, da han var tjenestedreng i Kølke, hvor han blev så groft mishandlet af sin husbond, at der kom en retssag ud af det. Husbonden blev dømt til fængsel i fire uger. Hans har endnu ar efter de frygt, han fik, men hans lyse og glade sind har været ham mod skår i sjelen.
(Foto: Eigil Thomsen)

»Lille Hans« var forsidestof i næsten alle landets aviser i 1930 i en alvorlig sag om grov børnemishandling. 61 år efter er der kommet en bog om sagen. Vi har talt med Hans, der bor i Herning:

-De mange klø har ikke gjort mig bitter

Et lyst sind og en stærk psyke har reddet »Lille Hans« for varige mén efter tiden som tjenestedreng i Kølke

Af Anna Grethe Dybro

- Nej, jeg er ikke spor bitter. Jeg er udstyret med et lyst sind og altid i godt humor.
- Hvad skulle det også nytte at sidde her og være bitter?
- Jeg har det jo dejligt, siger 72-årige Hans Smeltvig Hansen, Grundtvigsvej 23 i Herning.

Han har ellers rimelig grund til at være forbitret over den behandling, han som 11-årig var udsat for som tjenestedreng hos en bonde i Kølke. Det har tidligere chefredaktør Mogens Bendixsen netop lavet en fængslende og velskrevet bog om.

Bogen hedder »Lille Hans« og er en dokumentarhistorie om, hvor meget røbede et barn kunne blive udsat for i efteråret 1930, for nogen greb ind. Men så blev det også til en retssag, der kom til at ryste befolkningen og i flere måneder var forsidestof på aviser over det ganske land.

Alene med seks børn

Hans var fra Godthåbsvej i Herning, fra Sandagerland, som området kaldtes dengang. Og det var ikke et rart kvarter at vokse op i. Pattig var hjemmet. Moderen stod efter ægtefælens død alene med seks børn og fik til delt 12 kroner om ugen i offentlig hjælp.

Det tvang enken til at sende den ældste af sine drenge ud at tjene.

En bonde i Kølke fastede drengen, der kun var 11 år. Her fik han en skæbne, der kan sammenlignes med den Martin Andersen Nexos beretning om Pelle Erobreren. Den lille Hans skulle slide fra tidlig morgen til sen aften, kun afbrudt af den obligatori-

ske skolegang i Kølke Skole. For mange var skolen dengang også et lærerligt, men for Hans var det en helhedsløs. Lærer Rolsted og hans kone var blandt de første, der fattede mistanke til, at ikke alt var, som det skulle være på Hedegården i Kølke.

Og de sørgede for, at den misrogete knægt hver dag blev mødt ved deres private spisebord.

Men foruden det hårde arbejde og alt for lidt mad, fik Hans dagligt klø. Og det var ikke blot lussinger, der faldt, men det var tørre tærsk og spark med træsko.

Sov i halmen

Et mørkt loft

Husbonden stod ikke tilbage for at bruge pisk, plejstang, en krogme af jern eller et træbrædt, når han tugtede drengen.

Drengen sov en periode i et hjørne af loftet i en halmdyngede uden mulighed for at tænde lys.

I kammeret, han ellers havde til rådighed, blev endog udsat for at blive bundet til sin jernseng.

Endelig blev han en morgen på vej til skole opdaget af en repræsentant, der samlede den mishandlede, forslæde og syge dreng op. Hos lærer Rolsted blev hans sår renses, hvorefter myndighederne blev underrettet, og drengen blev indlagt på sygehuset. Bonden fik efter en lang retssag sin straf, der lod på fængsel på sædvanlig fangekost og en erstatning til Hans på 150 kroner.

Det var næsten fem gange det beløb, Hans fik for et halvt år som tjenestedreng.

Fik lyst til at gøre gengæld

- Da jeg var 18 år mødte jeg gårdejer fra Kølke på markedspladsen, og da var jeg ellers til sinds at fare på ham og betale ham for alle de tærsk, han havde givet mig. Men heldigvis havde jeg nogle kammerater, der holdt mig tilbage. Og det var klogt af dem og godt for mig, siger Hans.

En Sag om Barne-mishandling.

En Husmand i Kølke anholdt for at have mishandlet en 11-årig Tjenestedreng. — Husmanden benægter at have pryglet Drengen, som han skildrer som meget tyvagtig og lægnagtig.

En Lægeerklæring, hvorefter Drengen er bleven groft mishandlet.

Anholdt for ikke at paavirke Vidner.

Efter at der for nogle Dage siden var indgivet Anmeldelse til Politiet i Herning af en 11-årig Dreng, som

ind — om en formentlig Mishandling af en 11-årig Tjenestedreng hos Husmand Ansgar Martin Jensen i Kølke; og denne Gaar Formiddags selv havde indmeldt sig hos Politiet for at tale om de Beskyldninger, der var rettet mod ham for at have sultet og mishandlet Tjenestedrengen paa hans Ejendom, blev Husmanden hen paa Eftermiddagen anholdt paa sin Ejendom, som han var taget tilbage til efter Konferencen med Politiet. Husmanden hævdede paany, at Beskyldningerne mod ham var grundløse og kun var kommen til Verden gennem ondsindet Sladder, men Politiet havde modtaget en Erklæring fra Overlæge Billmann, hvorefter Drengen er bleven pryglet ganske uforsvarligt og har Mærker deraf over saa godt som hele Kroppen. Husmanden fastholdt, at han ikke havde bibragt Drengen Mærkerne. Det maatte andre have gjort. Han fulgte godvillig med til Herning, hvor han blev frdsat i Arresten til ved 8-Tiden i Aften, da han som anholdt fremstilledes for Dommeren. Politiet havde sikret sig hans Person for at han ikke skulde paavirke Vidnerne i Sagen.

Sagen var omtalt i næsten alle landets aviser. Tirsdag 4. november 1930 var sagen om den 11-årige tjenestedreng Hans thistorie i Herning Folkeblad, hvor referatet af retsforhøret fyldte næsten halvdelen af forsiden.

taler, at det er det værste, de nogen-sinde har set af den Slags Mishandlinger. Huden over hele Ryggen er saaledes gullig og marmoreret af Slag, der ses i Form af lange Striber.

Drengen hævder, at han blev pryglet med alle de Redskaber, der var ved Haanden!

D o m.: Oplyste videre overfor anholdte, at Drengen paa sit Sygeleje udtaler til Politiet, at han syntes godt om Fru Jensen, men naar han tænker paa Ansgar Jensen, bliver han opbragt og vrød paa en idenskabelig Maade. — Drengen er 11 Aar og hedder H a n s S m e l t v i g J e n s e n, og hans Moder bor paa Godthåbsvej i Herning. Han fortæller, at han kom til at tjene i Kølke lige efter Paaske i Aar. Den første Tid var Jensen flink nok, men saa begyndte han efterhaanden at slaa Lussinger og i de sidste Maanedre blev Drengen pryglet med Reb, Pisk, Krogme, Skovl eller Greb, eller hvad der var for Haanden.

Drengen fortæller, at han sov paa Loftet under uale Forhold og havde intet Lys. I hans Sang var der Haalm og derover en Ogdningssæk og over denne en Dyme.

Sidste Aften, han var paa Gaarden, blev han pryglet med et Koftjog og blev senere bundet til Sengen, saa han ikke kunde røre sig om Natten, hvorefter han blev pryglet.

Da han næste-Morgen havde hjulpet med Morgen-tjenesten i Stalden, gik han til Skolen, men kunde vanskeligt gaa paa Grund af daarligt Ben. Han sørgede om, og en forlikkende Bistid hjalp ham til Skolen. Sagen blev saa meldt til Værgeraadet.

Drengen fik rigeligt at spise, men var bundløs!

D o m.: Drengen klager over, at han sultede og derfor stjål Føde, hvor han kunde faa den.

A n h.: Han fik rigeligt at spise som vi andre. Men han havde det saadan, at han næsten altid var sulten. Han var ikke til at fyde og stjal derfor Føde, hvor han kunde komme til det.

Ingen Lys af Hensyn til Cigaretrykning. Dom.: Hvorfor maatte han ikke have Lys paa Værelset?

Anh.: Fordi han var saa slem til at ryge Cigaretter. Tændstikker gav vi ham aldrig, da vi var bange for, at han skulde brænde det hele af. Hans Værelse var lige ind til vort Soveværelse, og et godt Sted at være. Men der var en

han havde ude paa Loftet, da der skulde gøres hovedret paa hans Værelse. Han havde godt Sengetøj. Det med Ogdningssækken i Sengen er Vråvl.

Stanget af Tyren. Dagen før han blev taget fra os, blev han i Måkringen stangt lidt af en Tyr. Han vrælede op i Gaarden, saa jeg blev helt forskrækket, da jeg kom til. Han sagde dog lidt efter, at han nu intet fejlede. Han havde en Hævelse paa det ene Ben, hvilket skyldtes et Uheld med Trillebøren.

Dom.: Hvorfor tror De, han stjal Mad, naar han fik nok at spise?

Anh.: Han stjal for at faa Penge. Naar han ingen Penge kunde faa, stjal han Mad eller hvad der var ved Haanden. Min Hustru og Pigen kan bevidne, hvor slet Drengen var og hvad vi døjede med ham. Kun for hans Moders Skyld beholdt jeg ham. Hun bad mig to Gange om, at han maatte blive.

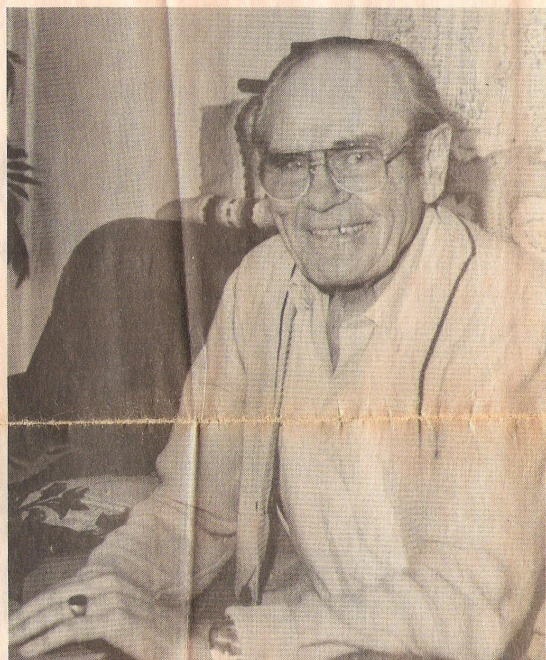
Forgæves Klage til Værgeraadet over Drengen.

Anh.: Jeg beklagede mig 2 Gange til Værgeraadsmedlem Købm. Jensen over Drengen, men der var ingen, der vilde tage sig af ham. Først nu, da andre klager, er der bleven gjort noget, men nu vender man det hele mod mig. Det var nærmest en Lidelse at have den Dreng.

Dom.: Er der nogen Vidner paa, at Drengen er bleven pryglet?

Overb. Helstrup: Nej! Ikke endnu.

Dom.: Jensen maa altsaa have været ene med Drengen naar han fik Kløene.

- Det havde jo ikke tjent noget formål. Og jeg har ingen skade taget af de klø. Jeg har aldrig haft mærker eller noget i den retning.
- Nej, jeg har et lyst sind og er et glad menneske. Jeg fik det jo også godt, så snart jeg kom væk fra Kølke.
- Hjem kunne jeg ikke komme. Min mor kunne ikke skaffe føden til mig også.
- Derfor kom jeg på børnehjemmet »Himmelbjerggården«. Og der havde jeg det velnok godt, siger Hans med et varmt smil og mindes især plejemoderen som en god og kærlig kvinde.

- Min egen mor skuffede mig. Hun greb ikke ind, selvom der var blod på det tøj jeg kom hjem med.
- Så nogen hengivenhed eller varme følelser har jeg ikke haft for hende, siger Hans.

Ville gerne have kræmpet for sit fædreland

Han kom siden ud at tjene igen, og han fik aldrig mere klø af sin husbond. Han havde gode pladser hos rare mennesker.

Den 9. april 1940 var Hans soldat i Sønderborg, og han hører til dem, der blev skuffet over, at han ikke fik lov at forsvare sit fædreland.

Han blev kort tid efter sendt hjem og blev gift samme år. Efter at have været arbejdsmand forskellige steder, fik Hans arbejde på Herning Svineslagteri, hvor han var i 24 år.

Men allerede som 48-årig måtte han gå på fortidspension på grund af en kredsløbssygdom i benene.

- Men så ku' jeg også lidt igen, da jeg blev fri for arbejdet. Og jeg har haft mange dejlige år, hvor jeg har nydt livet.

Blandt andet havde vi campingvogn, som vi drog ud med. Vi har også rejst meget sydpå til Tenerifa.

- Jo, jeg har bestemt haft et godt liv. Jeg har ingenting at klage over, siger Hans, der har været alene siden hans kone døde for 11 år siden.

Løjlegheden på Grundtvigsvej fik familien i 1951. Der var ikke for meget plads til fire

børn, men kravene var ikke så store dengang.

- Og nu er løjlegheden jo stor nok. Men jeg nyder da også at have god plads, siger Hans.

En bil har han også, men det er begrænset, hvor meget han kommer omkring. Det er fortsat galt med benene, selvom han har gennemgået store operationer og fået næsten hele årestrykmet udskiftet.

- Nej jeg bliver forpustet, så snart jeg går et par skridt. Det er ikke så rart. Men jeg har det jo godt alligevel, skynder Hans sig at sige.

Der skal ikke være nogen form for beklagelse fra hans side.

- Jeg har hjemmehjælper to timer til gange om ugen, og der kommer også en sygeplejerske, for jeg har nogle sår, der ikke vil heles.

Og det er da en sand fornøjelse, når de kommer, for de er bare alle tiders, forsikrer Hans.

- Jeg har også flinke naboer. Vi bytter aviser. Hver dag læser jeg Herning Folkeblad, BT og Ekstra Bladet. Slår det ikke til, så har jeg mit puslespil.

- Det sker også, jeg ser fjernsyn, men det er ikke ret meget. Jeg gider ikke se alt det kultur, men jeg er glad for en rigtig spændende cowboyfilm, en rigtig western. Det ved man, hvad er.

- En ting er sikkert, jeg leder mig aldrig, forsikrer Hans. Og han glæder sig over, at tidene er blevet bedre, at folk ikke er så fattige, som hans mor var, da hun blev enke med seks små børn.

Mogens Bendixsen har lagt et stort forarbejde i bogen om »Lille Hans«. Han har talt med mange mennesker, men de væsentligste oplysninger har han hentet i Vestre Landsrets arkiver.

Bogen er trykt og udgivet hos Brolos i Gjellerup. En pæn lille bog på 60 sider, trykt i 500 eksemplarer. Den kan købes hos boghandlerne for 93,75 kroner.